

# Atlas over danske saltvandsfisk

## Hornfisk

*Belone belone* (Linnaeus, 1761)

Af Brian MacKenzie & Henrik Carl



Hornfisk på 42 cm fra Helsingør Nordhavn, 4. juli 2012. © Henrik Carl.

Projektet er finansieret af Aage V. Jensen Naturfond



AAGE V. JENSENS FONDE

Alle rettigheder forbeholdes. Det er tilladt at gengive korte stykker af teksten med tydelig kildehenvisning. Teksten bedes citeret således: MacKenzie, B. & Carl, H. 2019. Hornfisk. I: Carl, H. & Møller, P.R. (red.). Atlas over danske saltvandsfisk. Statens Naturhistoriske Museum. Online-udgivelse, december 2019.



STATENS NATURHISTORISKE MUSEUM  
KØBENHAVNS UNIVERSITET

## Systematik og navngivning

Hornfisken blev oprindelig beskrevet som *Esox belone* – altså som tilhørende geddeslægten. Senere blev den flyttet til slægten *Belone* Cuvier, 1816. I denne slægt er der gennem tiden beskrevet knap 100 arter, men langt hovedparten er senere flyttet til andre slægter eller har vist sig at være synonymer, så slægten nu kun omfatter 2-3 arter. Når der er usikkerhed om antallet af arter, skyldes det, at hornfisken ofte ses delt i tre underarter: *B. b. belone* (fra Frankrig og nordpå), *B. b. gracilis* (syd for Frankrig samt i Middelhavet) og *B. b. euxini* (i Sortehavet, Det Azovske Hav og Marmarahavet) (Collette & Parin 1986), hvoraf den sidstnævnte undertiden ses ophøjet til art (Froese & Pauly 2019). Herudover omfatter slægten den kortnæbbede hornfisk (*Belone svetovidovi*), der indtil beskrivelsen i 1970 var sammenblandet med den almindelige hornfisk. Udbredelsesområderne overlapper, idet kortnæbbet hornfisk er fundet ved det sydlige Irland, Spanien, Portugal og i Middelhavet (Collette & Parin 1986). Om den eventuelt også skulle være til stede i danske farvande, er ikke undersøgt til bunds.

Det officielle navn er almindelig hornfisk, men i de fleste sammenhænge kaldes den blot hornfisk (Carl et al. 2004). Navnet hornfisk er et gammelt navn, der er brugt i hvert tilfælde tilbage i 1700-tallet (Funke 1796) og sandsynligvis også tidligere. Der findes ingen nutidige lokalnavne, men blandt nogle fiskere og lystfiskere bruges øgenavne som ”næb” og ”hornhyl”. Det videnskabelige navn *belone* kommer af det græske ord for nål.

## Udseende og kendetegn

Kroppen er meget langstrakt, forholdsvis stik, svagt sammentrykt og nærmest lige høj fra hovedet og tilbage til ryg- og gatfinne. Den største højde indeholdes ca. 12 gange i totallængden hos de voksne og op til 20 gange hos unge eksemplarer (Winther et al. 1907). Kæberne er forlænget til et langt smalt næb – underkæben lidt længere end overkæben (der primært er dannet af mellemkæbebenene). Spæd yngel mangler næbbet, men hurtigt udvikler ynglen først underkæben og fra en størrelse på ca. 6 cm også overkæben. Fra en størrelse på ca. 15 cm ligner næbbet de voksnes. Selve munden er forholdsvis stor. Bagkanten af kæberne når tilbage til øjet, men ikke forbi dette. Der er flere rækker af relativt store, spidse tænder på kæberne, og disse når helt frem til overkæbens spids. Eksemplarer større end ca. 30 cm har også tænder på plovskærbenet. På forreste gællebue sidder 27-40 gællegitterstave. Skællene er små, tynde, næsten gennemsigtige glatskæl, der er meget løstsiddende (mere fastsiddende på ryggen end på siderne). Der er også skæl på dele af hovedet samt på den inderste del af halefinnen. Langs sidelinjen findes 130-350 skæl. Sidelinjen løber nær bugkanten i en køl, der er dannet af særligt udformede skæl, og den strækker sig tilbage til omkring bagkanten af gatfinnen. Skelettet er grønt eller blågrønt, hvilket man længe har ment skyldtes et indhold af jernfosfatet vivianit. Et nyt og grundigt studie har imidlertid afsløret, at det i virkeligheden er stoffet biliverdin – et biprodukt fra nedbrydningen af blodets hæmoglobin – der er årsag til farven, som for øvrigt sidder i både knoglerne og det bindevæv, der omgiver dem (Jüttner et al. 2013).

Ryg- og gatfinne er placeret langt tilbage mod halefinnen, og de er næsten identiske i størrelse og udseende – gatfinnen dog en smule længere end rygfinnen. Rygfinnen består af 16-20 finnestråler, mens gatfinnen består af 18-23 finnestråler. Der er ingen småfinner bag dem. Brystfinnerne er forholdsvis korte, sidder tættere på ryggen end på bugen og består af 11-14 stråler, hvoraf de øvre er længere end de nedre. Bugfinnerne sidder langt tilbage (et stykke bag kroppens midte). De er ret korte og består af 6-7 finnestråler. Halefinnen er tydeligt kløftet.

Ryggen er mørkeblå, mørkegrøn eller blågrøn, mens siderne er sølvskinnende (evt. med et grønligt eller violet skær) og bugen sølvhvid. Ryg- og halefinnen er olivenfarvede eller omtrent samme farve som ryggen, mens bryst-, gat- og bugfinner er lysere. Særligt bugfinnerne er helt lyse. Øjets iris er sølvskinnende med et svagt gulligt skær.

De fleste kilder angiver en normallængde på ca. 70 cm og en maksimalstørrelse på 90-94 cm og 1,2-1,3 kg. Fra Danmark kendes imidlertid en række hornfisk, der er større. Den længste, der er registreret i Atlasdatabasen, er et eksemplar på 97 cm, der blev fanget ved Storebæltsbroen den 10. september 2010. Der er også registreret flere over 1,3 kg. Fx nævner Lystfiskeri-Tidende nr. 859 fra 1981 en hornfisk på 1,635 kg, der blev fanget ved Sjællands Odde i 1979 eller 1980, og i Sportsfiskeren nr. 12 fra 1983 kan man læse, at der er fanget en hornfisk på 1,54 kg i Øresund den 23. oktober 1983. Fiskeavisen nr. 6 fra 1987 skriver, at der den 29. maj 1987 blev fanget en hornfisk på 1,83 kg ved Kronborgpynten. Endelig nævner sportsfiskeren nr. 8, 1974 en hornfisk på 2,2 kg fra Kronborgpynten i 1974, men uden dokumentation må denne regnes som usikker. Den gældende danske lystfiskerrekord er et eksemplar på 1,61 kg og 87 cm fanget på Øresund den 14. juni 1995.

### ***Forvekslingsmuligheder***

Med sin langstrakte, sølvskinnende krop og de næbagtige kæber forveksles hornfisken ikke let med hovedparten af de andre danske fiskearter. Den minder meget om makrelgedden, som den lettest kendes fra på fraværet af småfiner bag ryg- og gatfinne. Desuden er hornfiskens krop ikke så dyb som hos makrelgedden, men både næbbet og tænderne er større. Makrelgedden har ikke hornfiskens grønne ben.

Yngel af hornfisk, som i begyndelsen mangler de forlængede kæber, kan minde om små tobiser, men disse har en meget lang rygfinne, der strækker sig helt fra bagkanten af brystfinnen til haleroden, en forholdsvis lang gatfinne og ingen bugfinner.

Fra kortnæbbet hornfisk, som for øvrigt ikke er specielt kortnæbbet, kendes den på, at førstnævnte har en mere sammentrykt krop, mangler tænder på plovskærbenet som voksen, har flere gællegitterstave (38-52 vs. 27-40) samt kun bliver ca. 60 cm (Collette & Parin 1986).

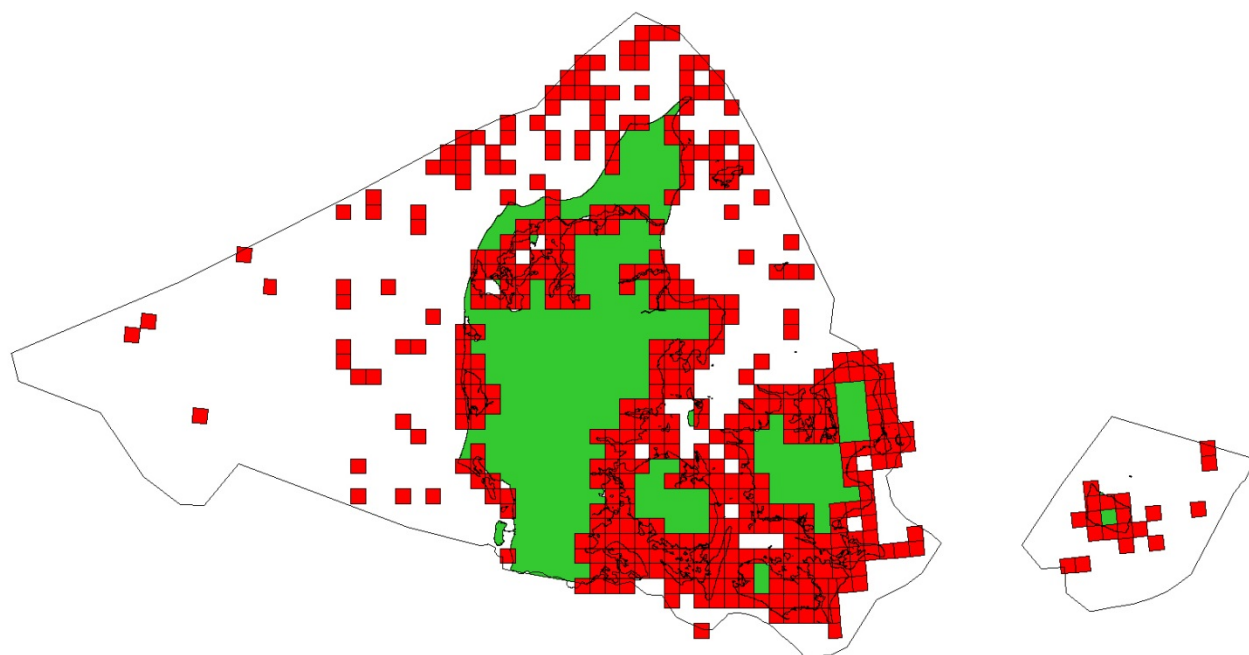
### **Udbredelse**

#### ***Generel udbredelse***

*Afsnittet opdateres snarest...*

#### ***Udbredelse i Danmark***

*Afsnittet opdateres snarest...*



Figur 1. Udbredelse af hornfisk i danske farvande.

## **Kortlægning**

*Afsnittet opdateres snarest...*

## **Biologi**

*Levesteder og levevis*

*Afsnittet opdateres snarest...*

## **Fødevalg**

*Afsnittet opdateres snarest...*

## **Reproduktion og livscyklus**

*Afsnittet opdateres snarest...*

## **Vækst og økologi**

*Afsnittet opdateres snarest...*

## **Forvaltning, trusler og status**

*Afsnittet opdateres snarest...*

## **Menneskets udnyttelse**

*Afsnittet opdateres snarest...*

## **Referencer**

Carl, H., Nielsen, J.G. & Møller, P.R. 2004. En revideret og kommenteret oversigt over danske fisk. Flora og Fauna 110(2): 29-39.

Collette, B.B & Parin, N.V. 1986 Belonidae. P. 604-609 in: Whitehead, P.J.P, Bauchot, M.-L., Hureau, J.-C., Nielsen, J. & Tortonese, E. (eds.). Fishes of the North-eastern Atlantic and the Mediterranean, volume II. Unesco.

Froese, R. & Pauly, D. (eds.) 2019. FishBase. World Wide Web electronic publication. [www.fishbase.org](http://www.fishbase.org).

Funke, C.P. 1796. Naturhistorie og Technologie for Lærere i Skoler og for dem, som ynde disse Videnskaber. København, C.L. Buchs Forlag.

Jüttner, F., Stiesch, M. & Ternes, W. 2013. Biliverdin: the blue-green pigment in the bones of the garfish (*Belone belone*) and eelpout (*Zoarces viviparus*). European Food Research and Technology 236: 943-953.

Winther, G., Hansen, H.J. & Jensen A.S. 1907. Zoologia Danica. 2. bind. Fiske. H.H. Thieles Bogtrykkeri.